

ЗАСТОСУВАННЯ РОЛЬОВОЇ ГРИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

У процесі розвитку гармонійної особистості студента велике значення мають методи навчання, які активізують діяльність не тільки мислення, але й уявлення, емоційну сферу студента, його творчі сили. В останній час велика увага приділяється активним методам навчання, що забезпечують зацікавленість студентів, мають метою використання всіх можливих резервів його особистості. За допомогою активних методів навчання викладач запрошує та залучає студентів до творчої діяльності. Він вибирає оптимальні умови використання навчальних завдань, варіює їх, спрощуючи чи ускладнюючи, обмежуючись одним чи пропонуючи серії завдань залежно від ситуації та цілей навчання. Як відомо, проблема відбору методів викладання є найактуальнішою в методичній науці.

Навчання іноземної мови в школі, а пізніше на немовних факультетах у вищому навчальному закладі, головною метою має забезпечити практичне оволодіння предметом. Це завдання потребує від викладача з перших занять навчати спілкуванню іноземною мовою, навіть якщо на елементарному рівні, закладати основу для подальшої комунікативної діяльності студентів.

Одним із ефективних прийомів у навчанні спілкування є рольова гра.

Дослідженням психологічних факторів проведення рольової гри займалися такі вчені, як Д.Б. Ельконін [1], А.Н. Леонтьєв [2]. Використання рольових ігор у навчальному процесі вивчають І.О. Ляпіна, Ю.Г. Пасов [3]. Однак, навчання різних видів мовленнєвої діяльності для студентів мовних і немовних спеціальностей потребує розробки різноаспектних рольових ігор, що не достатньо розроблено в методиці.

Метою статті є дослідження та обґрунтування факторів успішності формування комунікативних навичок у студентів на немовних факультетах у процесі вивчення англійської мови засобами рольової гри.

Для досягнення оптимальних результатів на заняттях необхідно створювати ситуації, що максимально наближають студентів до умов природного спілкування. Найбільш органічна форма організації такого спілкування – це рольова гра, яка забезпечує гнучкість та надійність навичок, які формуються, стимулюючи та емоційно забарвлюючи розумову діяльність.

Навчальна функція рольової гри заключається в розширенні предметного змісту спілкування. У своїй рольовій поведінці студент не обмежується конспектом реальної діяльності, а за рахунок виконання різних ролей виходить за його межі. Завдяки цьому мова студентів стає більш змістовна, насичена різнобарвною лексиною і стилістично правильна.

Рольові ігри, що відкривають шлях до колективної мовленнєвої взаємодії, можуть проводитись в різних формах спілкування: в формі диад, триад, команд, груп. З метою тренування в спілкуванні переважно використовуються диади і триади. Це дозволяє тримати студентів в жорстких рамках спілкування. Кожна рольова гра, звичайно, завершується підсумковим розігруванням: одна пара виконує завдання перед групою або проводиться опитування про виконання завдань всіх членів групи, або повторюється те саме завдання з різними партнерами з оцінкою виконання, або представляється звіт одного студента перед групою. На заключному етапі особистісно-рольової гри мають місце обговорення і дискусії, в яких беруть участь всі члени групи.

Слід перерахувати методичні рекомендації, що забезпечують ефективність застосування ситуаційно-рольових ігор:

1. Ситуаційно-рольові ігри розробляються як додаткова частина до основного навчального матеріалу і хронологічно проводяться на заключній стадії роботи над відповідною темою. Велике значення для ефективності рольової гри набуває завчасна робота над темою, куди відноситься тренування необхідної лексики і граматики, а також спеціальні

вправи, які готують студентів до рольової гри: засвоєння деяких кліше мовленнєвого етикету, робота з підготовки усного мовлення з використанням опор.

2. Слід пояснити мету та завдання рольової гри, її потенційні можливості в процесі формування спеціаліста у вищому навчальному закладі.

3. Особливої уваги слід приділяти організації самостійної роботи студентів як в плані засвоєння мовленнєвого матеріалу, так і в плані підготовки до участі в рольовій грі.

4. Під час організації і проведення рольової гри слід чітко дотримуватися всіх вимог до ситуації, яка являється ядром, основою гри:

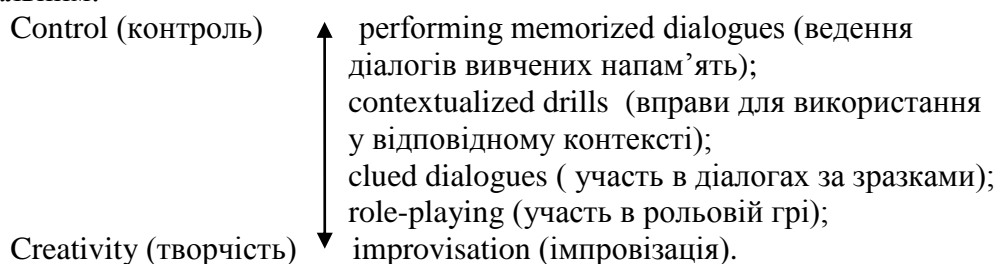
а) ситуація повинна бути типовою в професійному аспекті;

б) ситуація має містити конкретну проблему екстралінгвістичного характеру;

в) на заняттях повинен застосовуватись комплекс ситуацій і циклічність цього комплексу. Так, наприклад, при проведенні гри по різним математичним темам, повинні мати місце такі ситуації як пояснення матеріалу, його тренування, контроль; а їх повторюваність, циклічність забезпечує міцність засвоєння мовного матеріалу, формування навичок усного мовлення і навчання деяких елементів професійної поведінки.

5) У процесі проведення рольової гри основна функція викладача – організаторська, а не контролююча; весь час відводиться діяльності студентів. Викладач повинен тактовно створювати доброзичливу, і в той же час ділову атмосферу для того, щоб студенти мали змогу повніше розкрити творчі ресурси учасників гри – активну поведінку, імпровізацію. Студенти повинні бути повністю звільнені від внутрішнього напруження, яке виникає з боязні зробити помилку, почути зауваження з боку викладача [4: 85].

Один із дослідників Літлвуд В. аналізує ступінь контролю в процесі проведення рольової гри в межах понять “контроль – творчість”, починаючи з простих (performing memorized dialogues), під час яких викладач здійснює максимальний контроль, і закінчуючи творчим, у процесі проведення яких контроль викладача повинен бути, на його думку, мінімальним:

Під час рольової гри викладач зовсім не бере участь в грі, чи має другорядну роль. І в тому і в іншому випадку він спостерігає за учасниками, занотовує їх помилки, але не втручається в гру з метою її корегування. Після рольової гри він спочатку аналізує хід гри, обов'язково визначаючи цікаві моменти, а потім зупиняється на найбільш типових помилках учасників і в подальшому організує роботу, виправляючи їх [5: 99].

Ряд методистів (наприклад, Ревел Т., Тонз Р.) вважають таку точку зору справедливою. Вони визначають, що боязнь зробити помилку лише обмежує мовлення учасника і суперечить самій ідеї комунікації. Саме цьому виправлення помилок під час проведення рольових ігор недопустиме, що вимагає від викладача відповідної психологічної перебудови.

Більш активно викладач бере участь в дискусії, де студенти аналізують свою участь з точки зору професійної поведінки, застосування різних методичних прийомів. Заключне слово повинно належати викладачеві, коли він з позиції свого досвіду, високого професіоналізму оцінює зусилля студентів, узагальнює помилки, робить висновки, дає поради. Особливої гарної оцінки викладачеві заслуговує активність, ініціативність студентів, застосовані ними елементи педагогічного спілкування в методичних і комунікативних планах.

У ролі ілюстрації опишемо кілька рольових ігор під час занять з англійської мови на немовних факультетах. Програма з іноземної мови передбачає значні вимоги щодо знань

студентів про англomовні країни. Як відомо, мало хто знає такі країни як Індія, Ефіопія; ніхто не знає дрібних країн, таких як Гана, Малаві та ін., також студенти зовсім не знають англійських імен та прізвищ. Дуже важливо знати назви спеціальностей, професій на англійській мові. Саме тому в експозицію включають ці моменти.

Такий вигляд має початкова експозиція з теми “Сім’я” на I курсі:

My name is Mrs. Dick. I am an English teacher. I was born in England, in the town of Haworth. After graduating from London. University I came to Kherson to improve your knowledge of English at the State University. I spoke only English in my native country, but I can also speak Ukrainian and Russian. It took me a great deal of time to learn these languages. I am sure that you will also learn them. I am married, have two children, etc.

Пропонується знайомство з членами групи, які “прибули” з різних маловідомих англomовних країн для вивчення англійської мови.

Let’s introduce ourselves.

Пропоновані питання:

Who are you?

What do you do?

What country did you come from?

What language did you speak in your country?

Do you have a family?

З теми “Сім’я” починається навчання англійській мові на I курсі. Тут вивчаються граматичні категорії (Indefinite tenses). Ця експозиція передбачає наступну роль кожного студента – у нього (неї) англійське ім’я і прізвище, він (вона) приїхав (ла) з англomовної маловіомої країни і має відповідну професію. Для зручності спілкування ці данні написані на мовленнєвих картках (label card).

Приклади “label card”:

1. Ms. Rosa Konford – a doctor from Grana.
2. Ms. Toanna Mont – an actress from Cameroun.

Крім цього, в аудиторії постійно використовується таблиця з усіма англomовними країнами (за кількістю студентів).

Для прикладу можна описати використання рольових ігор на I, II курсах фізико-математичного факультету. Ядром кожного заняття є текстовий матеріал, який висвітлює відповідну математичну тему. Тексти мають передтекстові та післятекстові вправи для закріплення матеріалу. Тексти мають тематику: Whole Numbers (цілі числа), Common Fractions (прості дроби) та ін.

Основними сюжетами ситуативно-рольових ігор є фрагменти занять з математики. Можливе моделювання позаурочної роботи вчителя-предметника: фрагмент заняття математичного кружка, вікторини та ін. Ситуації, які є основою рольових ігор – проведення фрагментів уроку за спеціальністю. Мовленнєвий характер ситуації – пояснення, тренування, контроль – притаманні кожному уроку будь-якої дисципліни, саме тому ці ситуації типові.

Отже, застосування ситуаційно-рольових ігор на занятті іноземної мови на немовних факультетах має такі результати: у студентів виникають приємні емоції відносно до занять іноземної мови, так формування навичок усної мови носить активний, регулярний, професійний характер; сюжети ігор професійно орієнтовані, тому має місце активне засвоєння лексики за спеціальністю, а також відповідної кількості граматичних структур. Це сприяє накопиченню мовленнєвого матеріалу і мовленнєвих умінь.

Аналіз розглянутих прикладів доводить, що рольова гра є одним з найбільш ефективних прийомів реалізації комунікативного принципу в процесі навчання англійської мови. У процесі моделювання майбутньої трудової діяльності шляхом проведення рольових ігор здійснюється одна з форм ранньої спеціалізації і, таким чином, заняття іноземною мовою вносять свій перспективний внесок у процес підготовки майбутнього спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ельконін Д.Б. Психологія гри. – М.: Освіта, 1978. – 181 с.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. – М.: Просвещение. – 1972. – 490 с.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению: Пособие для учителей иностранных языков. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
4. Совершенствование обучения иностранным языкам на неспециальных факультетах: Межвузовский сборник научных трудов. – М.: МГПИ, 1987. – 171 с.
5. Дианова Е.М., Костина Л.Г. Ролевая игра в обучении иностранному языку // Ин. яз. в шк. – 1988. – № 3. – С. 90–92.
6. Tones L., Eight Simulations. – Cambridge, 1975.

УДК 371.315.6

Г. С. Юзбашева

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ Й УЧНЯ У ДІАЛОГОВІЙ ФОРМІ СПІЛКУВАННЯ

Процес реформування освіти в Україні є спробою застосування нових форм роботи з учнями у межах традиційної системи. Збільшується кількість навчальних предметів, розширюються межі навчальної програми, але при цьому головним залишається питання “що вивчати”. Тому головним питанням порядку денного є опанування учнями умінь і навичок саморозвитку особистості, що значною мірою вирішується шляхом упровадження інноваційних технологій, організації процесу навчання, пошуками відповіді на питання: “Як вивчати, як створити умови?”.

Одним з таких найважливіших підходів сучасної освіти є перехід від пасивних форм навчання до активних, колективних форм навчання, до самоосвіти. Домінуюче положення повинні займати такі методи і форми навчання, як навчання в контексті реального дослідження, ігрові, діалогові та інші.

Особливе місце займають діалогові методи навчання. Визначаючи значення спілкування для розвитку людини наголошують, що поза спілкуванням формування особистості не можливе.

У педагогіці проблема діалогової навчальної діяльності має широке наукове обґрунтування та високий ступень дослідженості (Ш.О. Амонашвілі, В.В. Андрієвська, В.С. Біблер, С.У. Гончаренко, О.Т. Ковальов, Є.Ю. Комісарова, С.Ю. Курганов, Є.І. Машбіц, Г.С. Померан, І.О. Синиця).

Аналізуючи останні дослідження і публікації (І. Комарова, С. Мартиненко, І. Цимбалюк, В. Лопатинська, Т. Гривакова, О. Барабаш, О. Жадько) з даної проблеми, слід зауважити, що формування людини (учня) здійснюється за допомогою слова. Дослідники вважають, щоб допомогти школярам краще пізнати себе, набути навички конструктивного, діалогового та цікавого спілкування, потрібна творча, відповідальна, ґрунтовна праця педагога, яка спрямована на самовдосконалення.

Метою даної статті є визначити місце діалогічного спілкування у структурі сучасного уроку; розкрити педагогічний і психологічний аспект впливу діалогу на особистість учителя й учня.

На основі цього впливають такі завдання:

- обробка літературних джерел з даної теми;
- розробка рекомендацій щодо проведення діалогу під час групової форми роботи.

Нині цей напрямок реформування освіти викликає зростаючий інтерес у різних країнах. У нашій державі експериментальне навчання за концепцією діалогу культур розпочато в школах Запоріжжя і Харкова, організується в інших містах.

Практичне здійснення діалогічного підходу в освіті натрапляє, по-перше, на значні перешкоди, зв'язані з серйозною теоретичною і методичною роботою, необхідною для